

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretiu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Gassendi si istoria astronomiei.

(Urmare din Nr. 28.)

Nice Egipteniloru nice Babiloneniloru nu le a fostu cunoscuta misicarea propria a steleloru fipte precumu nice esistinti'a unui centru pentru mai multe astre (numai ca Egiptenii a fostu de aceea parere, precum dice Macrobiu si altii, ca Venus si Mercuriu se rotescu pe langa sóre cá pe langa unu centru). Loru dara nice apogeulu, nice perigeulu nu le-a fostu cunoscutu, de unde urméza, ca ei n'a urmaritu nice un'a ipotesa carea li-ar fi pututu servi de cinosura la calcularea deosebitelor misicari. Petru Ramu se plange ca astronomi'a acuma n'a purcesu din ipotese, prin urmare aceea nu e asia de lesne cumu erá la Egipteni si Babiloneni, ce documentéza explicatoriulu lui Aristotele si Proclu, vorbindu despre Timeu; facendu elu insa acésta, de siguru pentru acea s'a indignatu ca cunoscinti'a nóstra de astronomia nu e asiá de neperfecta, cum a fostu ea la cele dóue popóre; ca desi una ipotesa e mai simpla, prin urmare mai lesne, decatu cealalta: totusi astronomi'a fara de acestea nu póte se esiste. De aici vine, ca cei vechi, desi a bagatu de séma ca corpurile ceresci cate odata purcedú in cursu dreptu inainte, de altodata indereptu, éra de altadata stá in locu; de au si vediutu ei ca acelea acumu colindá spre médiadi, acumu spre média-nópte, totusi nece decatu n'a fostu in stare a aratá ca ce causéza misicarea acelorá si prin care modu s'ar midiloci calcularea aceleia? Acea inse fú de catra ei numai intr'atata semnificata in catu s'a potutu prin ieroglifele loru, de exemplu cu indoitiósele corpuru ale sierpiloru; precum de alta parte si intipuiá inaintarea sórelui prin amblarea unui gandacu ce rostogóla inapoi unu globurelu, dupa spus'a lui Clemente Eudocsu, care a invetiatu la ei varietatea astoru misicari, a fostu celu d'antaiu *qui ut interpretes Alexandrini adnotant, variorum orbium commentus hypotheses fuerit*, dupa care s'aru puté esplicá fenomenele ceresci. A fostu departe ei de precisiunea steleloru fipte in privinti'a lungimei si latimei

precum si in privintia redicarei direpte si a inclinatiunei loru, din care cauza nici n'a pututu determiná loculu adevveratu alu planetelor prin asemenare cu cela alu fiptelor si a insemná cu acuratetia cercetarile loru facute. Acésta cercustare e caus'a de n'a pututu Hiparcu imprumutá observari-cercetari-apte nici dela Egipteni nici dela Babiloneni, spre a puté defige ver'care ipotese seu a croi nescari tablouri in privinti'a espositiunei misicariloru celoru cincii planete; precum si ca Ptolomeu fú celu d'antaiu, care, precum se amintesce in *almagestu*, a inceputu opulu acest'a, parte din observarile lui Hiparcu, parte din ale sale. N'a avutu mai incolo nici o cunoscintia precisa despre departarea si marimea steleloru si a ceriului; fiindca aceea impregiurare din Egiptu, care a demustrat-o Petoziris si Neieposu precum dice Pliniu, si dupa care unu gradu alu cercului cerescu pe calea lunei face ceva preste 30 de stadiuri si pe alui Saturnu de 2-ori atata, éra pe calea sórelui, jumetate din mesurile de mai ante; acésta impregiurare, dicu, se póte de acolo vedé, pe ce observatiuni precise a fostu basata, caci amesuratu aceleia diametrulu lunei care pare a fi de 1/2 de gradu, n'aru puté fi mai mare decatu 17 stadiuri. Prin urmare ei numai intunecimile solari si lunari le-a observatu si insemnatu cu atata acuratetia, incatu a pututu din celea trecute cu óre-care sigurantia calculá la cele venitóre. Dara nice acésta nu cu ajutoriulu unoru table bine calculate dupa misicarea lunei si a sórelui, ci fiindca observa sera ca intunecimile, in fiacare 19 ani cadu cam intr'o di, s'a incercatu se arate ca candu si care intunecimi s'aru intemplá? Si acésta inca de atunci numai, de candu a afluatu, ca in cursulu sórelui nu existe nici o neregularitate, pe candu in luna se arata ceva diversitate, care deducand-o la marimea de midilocu a determinatu, ca lun'a in fiacare di face o cale mai lunga de 13 graduri si 1/6 (ceea-ce dupa Geminu, s'ar dice despre Caldei). In prespunerea intunecimiloru lunari a fostu destulu de acurati, parte din cauza ca aceste intunecimi in restimpu de trei seculi totu in dile anumite s'a intemplat, parte ca din

caus'a marimei umbrei solare, fôrte raru se intempla, cá lun'a se nu fia tóta séu una parte din ea umbrita; nu asiá sta in sa cu eclipsurile solari, caci lun'a atatu e de mica si atare paralapsa are, in catu nu pôte cuprinde sórele; care cercustantia a causatu, precum comprobéza Diodoru despre Babilonieni, ca ei nu a cutediatu a ficsá intunecimile solari pe unu timpu anumitu, ci daca prevestiau vr'unu eclipsu de luna, facéu acést'a totdeun'a cu adaugire: ca déca cumvá Dieii nu se vor puté induplcá, spre impedecarea acelor'a, prin ceremonii si rogatiuni.

Si intr'adeveru loru, carii erá totodata si preoti, si se priviau de splicatorii voiei ddeesi si astufeliu de cunoscatorii lucrurilor viitóre cum si a ceremoniiloru ce ar fi placute lui Ddiu, le a jacutu in interesulu propriu, ca prespunendu de o parte ceva, de alta parte se nu se véda de insielati: tóte lea latítu cá secrete, nutrindu pacea animeloru omenesci in privinti'a acést'a prin ceremonii magice (fermecatóre). De siguru Egiptenii a tienutu in una reverintia fôrte mare cartile lui Mercuru despre astrologia, (dintre carii cea d'antaiu contine una disertatiune despre ordinea steleloru fipte; a dóu'a despre relatiunea dintre sóre si luna si despre luminarea loru; éra a treia si a patr'a despre resarirea acelor'a) si pe care ei le purtau in procesiune cu fôrte multa veneratiune.

Nu e deci mirare, deca ei au tienutu pe preotii loru, carii se ocupau cu cetirea cartiloru acelora, de auguri. Caus'a ca despre celea cinci planete nu se face nici una amintire, se vede a fi, ca ei acelor'a numai intr' atatu le-a atribuitu putere influintiátóre, incatu stetéu in referintia cu celea fipte, si cu deosebire incatu stetéu in una séu alta parte a vreunui semnu din Zodiacu si apunea si resaréu cu acela deodata. Atat'a au ascrisu cá siguru singuriteloru parti din zodiacu, ca — dupa credinti'a babilonianiloru si a persiloru si indianiloru, care i-au urmatu pe ei — semnele zodiacului nu putéu resarí nici cu unu gradu macaru mai tardiu ori mai curendu, fara de a se intemplá totodata si vr'o schimbare insemnata mai virtosu cu cei carii se nascéu atunci. Pentru aceea a facutu Egiptenii — precum díce Diodoru — cerculu acelu mare de aur, a carui grosime a fostu de unu cotu de mana éra cercuitulu de 365 de coti de mana, care fú stricatu apoi prin Cambise, croindu totu atatea coturi corespundietóre fiacarei dí a fiacarui anu singularu, cá se se póta insemná in acele ca ce stele resaru si apunu in fiacare dí si in fiacare óra, precum si semnificatiunea acelor'a, si fiindea ceialalti in fiacare

10 graduri a deosebitu diferite animale, ei inse a facutu acésta la fiacare gradu alaturandu la elu augurarile. De esemplu in primulu gradu alu herbecelui a pusu unu barbatu, tienendu in drépt'a o cósá éra in stang'a unu semenatoriu de sageti; in alu doilea unu barbatu cu capu de cane, care i-si intindea simplu drépt'a, éra in stang'a erá prevediutu cu unu bastonu scl. determinandu apoi dupa insemnarea semnificatiunei, ca acel'a, care s'a nascutu sub gradulu antaiu a herbecelui, va fi candu agronomu candu militariu, acela in sa care s'aru nasce sub resarirea gradului alu doilea va fi certaretiu si invidiosu si asiá mai incolo, precum ne impartasiesce Scaligeru Abenu din Ezra. Repetu in scurtu, ca totu ce a sciutu Egiptenii si Caldeii despre astre, a intrebuintiat'o spre divinatiunea stelare, din care cauza la ei nu a infloritu atatu adeverat'a sciintia astronomica, catu cea falsa, adeca astrologi'a prorocítóre.

Mentionatulu Berozus, nu multu dupa mórtea lui Alesandru venindu in Grecia, n'a adusu cu sine nimica ce ar putea serví de basa in privinti'a astronomiei, ci a pusu numai fundamentu la astrologia; pentru care lucru nou si admiratu din partea poporului, elu fú tare stimatu precum díce Vitruviu si Pliniu. Mai merita amintire inca una parere, pe care Vitruviu si Cleomede o ascriu lui Berozus insusi, éra Lucreciu in genere Caldeiloru si Babiloneniloru, adeca, despre intuncimea unei parti si despre luminarea ceialalte parti a lunei cu privire la esplicarea metamorfosei lunare; cá candu n'aru fi luat in consideratiune aceea cercustantia, ca lun'a isi primesce lumin'a dela sóre, si ca numai din relatiunea, in care se afla ea catra noi, 'si arata diferite scaimbari a luminei, si in fine ca lun'a totu numai un'a si aceea si parte si-o întórce catra noi. Eudocsu purcediendu din altu puntu de vedere, a sciutu in ce sta astrologi'a, cá acarei cultivatori si adoratori s'a privitu Petoriris, Necepsosu si Esculapu); pe care elu in sa precum vedemu din Cicerone a despretiuit-o intr'unu modu estreaordinariu, neaducendu cu sine nici unu folosu, dupa esemplulu lui Talesu si a altor'a, afara de nescari registre de intunecimi. cum si de nescari abateri privitóre la miscarea astreloru, pe care elu s'a stradiutu mai antaiu a le esplicá prin nescari opiniuni individuale. Bá inca si Piatone, care dupa Eudocsu a petrecutu 13 ani in Egiptu, (desi altii numera ani mai pucini, si Laertiu amintesce ca Eudocsu nu ar fi calatoritu cu Platone, ci cu mediculu Crisipu in Egiptu si ca numai unu anu si patru luni a conversatu cu preotii) marturisindu ca nu scie nimica siguru despre

amintitele astre: si-a pusu tóta sperantia in diligint'a si puterea scrutatóre a Greciloru, cá pe un'a ce erá cunoscuta in ante de Eudocsu. Elu adica dupace a amintitu totu ce i-a fostu cunoscutu despre stele, se esprima (in Epinom.) in urmatoriulu modu: „asiá trebue se cugetamu, ca Grecii ori-ce a primitu dela barbari, aceea a capatatu dela ei ore-care perfectiune; totu aceea se póte dara supune si despre cele dise. E lucru greu a aflá modulu, prin care s'aru puté esplicá lucrurile acestea atatu de complicate, avemu insa totusi mare sperare, ca tóte acestea se voru determiná mai bine si mai lamuritu, precum s'a intemplatú acést'a din partea Barbariloru.“

(Vá urmá.)

Sciri scolastice.

Sibiiu. 8. Augustu n. Monopolulu de carti scolastice se numera intre acele plesmuiri ale dieceniului trecutu, care in decursulu timpului se vedira de pedeci ale desvoltamentulu liberu. Nu ne-am insielatu in speranti'a nóstra, ca timpul presinte, care indrépta atate erori ale trecutulu mai d'apópe, va delaturá din calea progresulu scolaru si pedec'a acést'a mare. Scirile mai nóue constáta, ca „editur'a c. r. de carti scolastice“ (mai cu séma populare) din Vien'a e desfiintiatá. Credemu, (si dorimu in interesulu scóloru), ca in urm'a acestei schimbari salutaria se voru sterge si celelalte privilegii de natur'a acést'a ale altoru tipografii, si ca in viitoriu semnulu introducerii in scóle a unei carti scolastice nu vá mai fi semnetur'a depe pagin'a titulara „tiparita in tipografi'a N. N.“, ci bunatatea cartii. Nu voimu a fi atat'a de „obraznici“ si a cere o asemenea libertate pentru cartile scolastice populare, cum se afla d. e. in Sacsoni'a si alte state ale Germaniei culte, pe unde scólele populare stau mai bine cá ori unde pe faci'a pamentulu, si d'aceea nici nu dorimu a se introduce de-a-valm'a totfelu de carti esite ori-si-cum; ci voimu, cá acele mai antaiu se tréca prin esaminarea unoru barbati de scóla anume insarcinati cu acést'a, si ca pentru cartile romane, personalulu esaminatoriu se stea din romani, — dorimu, cá aprobanduse de buna cutare carte, pentru-aceea se nu se eschida apoi tóte celelalte cate mai sunt, ori vor mai esí totu bune, — cá se se deschida astfelu o concurentia frumósa, si intre scriitori se se nasca o rivalitate laudabila si cá autorii se aiba voia a-si tipári cartile unde vor voii. — Amu vediutu cata dauna

se aduse scóloru nóstre prin monopolulu de carti, si daca totu mai sunt unii, carii lauda pentru noi bunatatea cartiloru romane esite in editur'a dela St. An'a, ei facu acést'a numai caci cele esite in unele tipografii privilegiate de pe la noi sunt apoi tocma rele. Nu putemu negá bunatatea cartiloru edate de catra administratiunea c. r. din Vien'a — din privintia didactica; insa ele — afara de unele manuale aritmetice si meto-dice — totu nu mai sunt astadi corespondietóre pentru scólele romane din mai multe privintie; caci d. e. ce folosu are copilulu romanu din Transilvani'a, Banatu si Ungari'a a cunósce riulu Anisu si cetatile din archiducatele Austriei si a nu-si cunósce apoi riurile din tiér'a lui si cetatile patriei sale? si ce folosu a intipári prunciloru romani trasuri frumóse de prin istori'a nemtiloru, si a-i tienea apoi in lipsa totala de cunosciinti'a istoriei sale natiunale? etc. etc.

— Impartastmu si noi — dupa unele gazete — scirea, ca comitetulu din Pest'a alesu de diét'a Ungariei pentru compunerea unui proiectu in privint'a dreptei deslegari a causei nationalitatiloru de sub corón'a Ungariei ar fi statoritu intre alte principii conducatóre si aceea, ca scólele in generalu se fia pe viitoriu nationale. Pentru importantia lucrulu vom reveni la obiectulu acést'a in Nrulu viitoriu mai pe largu.

— La intrebatiunea pusa in urm'a unui decretu alu inaltei cancelarii aulice transilvane catra diferitele consistorii din Transilvani'a: daca in impregiurarile de facia ar mai fi de lipsa sustarea mai de parte a Academiei juridice si a gimnasiulu de statu din Sibiiu, ori nu? Consistoriulu evangelicu de conf. augs. si-a datu respunsulu intr'acolo, ca sustienerea mai departe a Academiei juridice o afla de neaparata trebuintia, éra catu pentru gimnasiulu de statu mentionatu — consistoriulu numitu nu se simte chiamatu a-si esprima opiniunea, deórece acelu institutu este curatu confesionalu catolicu si spiritulu legiloru transilvane eschide cu totulu amesteculu unei biserici in trebile altei'a.

Prin o nota a inaltulu Guvernu transilvanu din 11. Iuliu a. c. Nr. 3014 indreptata catra directiunea Academiei juridice din Sibiiu, i se imputa acesteia de o „procedere anticonstitutionala“ fapt'a ei aceea, ca raportulu relativu la comisiunea pentru examenulu de statu — l'a tramisu Ministeriulu de statu c. r. si nu inaltulu Guvernu alu tierei.

„Hermannstädter Ztg.“ in Nrulu penultimu alu ei aducendu tóte aste la cunosciintia publica, incheia cu cuvintele: din tóte aceste „semnalisamu unu pericolu nu numai pentru Academi'a juridica, ci in comunu

pentru institutele de invetiamentu din pamentulu se-sescu“ (!)

Beiusiu. Patru dintre DD. profesori ai gimnasiului beiusianu isi detere dimisiunile, din cause pe care le vom afla mai tardiu.

Suceav'a, 20. Iuliu. (Decurgerea esamenelor la gimnasiulu din Suceav'a.) Publiculu nostru va dori se audia ceva si despre esamenele dela acestu gimnasiu, ce se deschise in anulu trecut in adou'a diumatate a lunei lui Sept. Firesce deodata se deschisere numai doue clase, I. si a II., cea d'antaiu cu 60 scolari, a dou'a cu 18. Esamenele se incepura sub presentia comisariului consistoriale on. protopopu D. Georgiu Grigoroviciu si a. pretoriului orasianu cu madularii comunei cetatiene, si reesira preste tota asteptarea.

Responsurile tinerimei din religiune si din limb'a romana, propuse de on. catechetu D. Andrieviciu, dovedire pe deplinu zelulu ce a insufletitu pe d. profesoriu in propunerea acestoru studii. — Responsurile din matematica si sciintiele naturali propuse de D. Dr. Cnauer reesire in unu modu ne asteptatu. In a dou'a clasa in care s'a propusu botanic'a, tinerimea respunse parte dupa unu erbariu, parte dupa tablele botanice, memorandumu clasele si speciile si desfasiurandu sistem'a dupa care se impartu plantele. Asemenea respunse tinerimea si din clas'a prima din tractatulu despre insecte parte dupa o colectiune, parte dupa tabule.

Nu mai pucina mirare produsere si responsurile din istoria si geografia. Clas'a II. respunse din istoria romanilor dupa Welter, facendu totodata aplicatiuni si abateri si la istoria romanilor de adi. Cei din clas'a I. se destinsere in responsurile din geografia, caci pe langa geografi'a prescisa de guvern, dovedira o cunoscentia teritoriale a patrii nostre, sciindu pe langa numirea locurilor mai de frunte si insemnetatea loru istorica. Astu modu e demnu de urmatu, pentruca tinerimea catu de pucinu se initiéza in cunoscentia patrii sale, si se stirnesce pof'ta de a sci ceva si mai pe largu. — Asemene reesira bine responsurile din gramatic'a latina propusa dupa Wolf.

Dupa finirea esamenelor se premiara tinerii, cari s'au distinsu preste anu atatu in sciintie, catu si in morale, ér' in 13. Iuliu se tienù *Te-Deum* in biseric'a s. Dimetriu, dupa care impartindu-se testimoniile se demise tinerimea pe siése septemani de vacatiune, dela 15. Iuliu pana la 1. Sept.

Cu inceputulu noului anu scolasticu se voru mai

deschide doue clase ad. a III. si a IV. si asiá ne vomu bucurá de unu gimnasiu inferioru deplinu in Suceav'a.

Publiculu care fù de facia la aceste esamene se convinse, cumca ostenelele nu-su desierte, si se potea ceti depe faci'a fiacarui bucuri'a ce o sentiá. Speramu cá gimnasiulu, carele avù a se luptá cu multe neajunsuri, le va invinge tôte si va fi unu isvoru pentru adaparea junimei romane din Bucovin'a.

N. V. Vorobcieviciu.

Principatele-Unite. Despre romanii de dincóce trecuti in timpii mai noi in Romani'a si aplicati acolo in posturi invetiatoresci audimu vesci intristátore; ei ar fi adica espusi unei persecutari urite din partea unoru intriguanti, cari pentru interesulu loru particulariu nu le pasa daca va patimí interesulu comunu alu natiunei ori-si-catu. Intraceea persecutariile aste nu sunt generale; mai multi dintre DD. profesori dela Craiova, carii trecura in dílele mai din urma prin Sibiiu, ne impartesira de p'acolo numai sciri imbucuratóre.

Intre altele suntemu pof'titi a publicá si urmatorulu:

Discursu tienutu cu ocaziunea solemnitatei „Institutului natiunale“ in Craiova la incheierea anulu scolasticu 186°/₁.

Onorabili domni! Suntu acumu trei ani de díle de candu repausatulu Gr. Mihaescu, pusese inceputulu acestui institutu, cu tôte pedecile ce avù a intempiná din partea combinarilor politice, care avea de sistema a proscie pana si ideele necumu persónele, atatu de multu erá respectata libertatea consciintei. Acestui institutu i dede frumosulu nume de „Institutu natiunale“, dícu natiunale d-loru, pentruca dela infintiarea scóloru dupa regulamentu, acest'a fù primulu institutu romanu in Craiova pentru educatiunea junimei studióse; candu mai inainte institute straine jocabu rola insemnata aici. Mai tardiu si statulu senti necesitatea infintiarei unui asemene stabilimentu, alu cui capu se fia unu romanu, care se-lu conduca cu caldur'a aceea de anima, si se puna in contrabalantia concurentia strainului, in manile cui educatiunea junimei romane devenise unu monopolu.

In timpu de dieci de ani ideele junlui romanu nu se adapara decatu de cele straine; caci strainulu venindu in tíera fara nici o pusetiune cu singura meseria „insielatiunea“ atragea prin insinuarile sale increderea publicului romanu, care credea pe strainu totu asiá de sinceru cá si pe sine: le incredintiá pe pruncii loru in etatea cea mai frageda cá se-i formeze pentru viét'a

practica, initiandu-i in totu ce este salutaru sie si patriei sale, sacrificandu bietii parenti totu pentruce au mai scumpu loru. Sacrificii desierte, pentru ca abusu de incredere si calcarea leger ospitalitatei, pe care romanulu o da cu bracia deschise oricui o reclama in numele umanitatei, au consciintei funeste, candu cei ce suntu chiamati ale conserbá suntu cu indiferentia catra densele. (—)

Strainulu fidele instructiunei si educatiunei sale devine instrumentu orbu alu indigentiei celei mai se-crabili, profita, cumu mai dísei, de credulitatea publicului romanu, si asia-lu exploata dupa liber'a voiintia alun-gandu din clase limb'a natiunale, si luandu in deridere pana si numele celu scumpu de romanu. — In adeveru d-loru ce este mai umilitoriu decatu a se vedé cineva despretiatu si lipsitu de dreptulu seu chiar' in cas'a sa?!...

Romanulu in totu timpulu a fostu marinimosu catra cei ce l'au exploatat si s'au servitu cu arme veninate spre alu sugetá, avendu in cugetu masim'a divina „Re-splatesce cu bine celui ce te-a persecutatu, si consciintia se-ti fia impacata pentru binefacerile oferite cu mari-nimia“. —

Tardiú d-loru si putemu dice la timpu vedú romanulu de unde vinu adeveratele rele, de cari ne con-tenitu erá bantuitu si cari erá, cá se dícu asiá o sor-gente nesecata din care decurgea tóte amaratiunile; ca-ci ideele se nascu cu timpulu, si ori cate rele ar indurá unu poporu, nu facu decatu a se cóce, a castigá esperintia, a cunósce si studiá pusetiunea sa. Astfelu dara, romanulu, care credea ca nu afla fericirea decatu numai lasandu-se dispusetiunei strainului, lipsitu de in-credere pentru totu ce este alu seu, ajunge a apretia si judecá cu mai multa maturitate critic'a sa pusetiune, si de aici vine ca romanulu incepe a avé mai multa incredere in sine si in totu ce este alu seu, a-si pune in fine puntulu de razemare in anim'a celui de unu sange cu densulu; atunci si numai atunci póte ajunge la tint'a dorita.

Acestu institutu romanu, formatu pentru anta'a óra, incepú cu unu numeru pré neinsemnatu de scolari si in terminu mai pucinu de síese luni de díle, avea unu numeru bunicelu de 30 scolari si in decursulu celoru trei ani sucesivi numerulu a mersu totu cres-cendu. Neaparatu, erá o consecuentia naturale cá ro-manulu se incépa a se apretia si dá mai multa valóre sangelui seu. Zelulu si activitatea ce se pusere in directiunea acestui institutu suntu probe invederate si necontestate de orice romanu de anima. — Talentulu,

capacitatea, cunoscintiele, esperinti'a si integritatea caracterului conducatoriului acestui institutu, facea d'in-tr'insulu pe adeveratulu parente de familia, pe adev-e-ratulu conducatoriu pe caile viatiei, — caci romanulu, d-loru, lucra pentru sangele seu cu aceea dorere de anima ce inspira sentimentulu de amóre si lumin'a ce voiesce a comunicá cu abundantia aloru sei. — Se-menti'a semenata si-da la timpu fructulu seu, si ar' fi datu cu mai multa abundantia, deca mórtea prematura, asta lege nestramutata a naturei, n'ar' fi venitu se puna terminu activitatei sale.

(Vá urmá.)

Materiale de instructiune.

Istori'a romana natiunala.

(Urmare din Nr. 28.)

§. 34. Ionu H., séu Ioanichiu fratele lui Asanu, 1197—1207.

Ionu scapandu din prinsóre a venitu éra la familia, si dupa Petru a urmatu de rege. Pana erá mai micu, invetiá dela Asanu; éra, candu a ajunsu domnitoriu, s'a silitu se in-tréca pe Asanu, si se faca de rusine pe multi domnitori nedemni de popórele loru. — Putieni domni romani scrisera asia pagini frumóse pentru istori'a natiunii!

Ionu regele mai antaiu facú legatura cu dacoromanii, si peurma laolalta intrara in Traci'a. In cetatea Strumiti'a erá Hrosu, unu romanu, pe carele imperatulu l'a fostu in-chisu odata pentru inclinarile lui catra Ionu. Acestu Hrosu a tienutu cetatea pentru sine, si a statu in ajutoriulu lui Ionu. In 1198, doco-romanii, meso-romanii, si macedo-romanii 'si dedura cuventulu ca in primavéra se se in-telnésca in Traci'a la Capernu. Plecara toti, si in diu'a de Santu-Georgiu sosira la Capernu. Multimea cetatieniloru erá in bi-serica, si audiendu venirea inamiciloru incun-giurara biseric'a cu carrele; dar' romanii la-sandu biseric'a, pradara si prinsera pe multi in Tiuru. —

Imperatulu Alesiu III. Angelu erá in Chipsela, si peurma trecú cá se bata pe macedo-romani, carii sub Hrosu, cuprinsera Prosaculu; vedindu in sa ca nu-lu póte cu-prinde, se tocmí cu Hrosu, cá se-i lese

Strumnitia si Prosaculu cu prejururile vecine, si tramitendu-i si muiere din fratiele sale, s'a renturnatu acasa. — Intru aceste daco-romanii avura lupta la Vizia si invingendu se impartira in patru parti, si pradara, cerctandu si cetatile cele mai intarite pe verfulu muntiloru, si ajungendu si la muntele Ganu fara cá se li stee cineva in contra pentru multimea loru. —

Ivancu, carele omorise pe Asanu, capetá o nepóta a imperatului, si se facú Domnu in Filipopoiu, apoi impacanduse cu regele Ionu, rescóla prejururile, — romaniloru li tramite daruri si arme si li intaresce cetatile. Imperatulu a vrutu se-lu prinda, insa Ivancu incepe resboiu, si pe greci 'i bate la cetatea Critinu, si omorindu pe multi din cei mai mari prinde pe ducele Em. Batatia, si grecii devinu in desperatiune. — Ivancu strabate pana la Abdera, taia multi greci si elibera pe multi romani, carii se rentorcu la ale loru. Ivancu se intaresce si devine inamiculu celu mai mare alu greciloru. Imperatulu vine in Oretiada, si cérca pace, éra Ivancu s'a impacatu sub conditiune cá se capete locurile cuprinse de elu, si imperatulu se-i tramita diploma si steme imperatesci. Imperatulu a juratu pe tóte, insa dupa ce puse man'a pe Ivancu lu inchise, éra pe Mitulu fratele lui Ivancu 'lu esiléza, — si recuprinde tóte. —

In 1199, daco- si meso-romanii ajunsera pana la Constantinopoiu cu regele Ionu. Imperatulu chiama pe rusi in ajutoriu si candu acestia sub Romanu principele Galiciei intrara in Dacia inferioare, — romanii suntu siliti se lase Constantinopoiulu si se rentórea intru aperarea Daciei. Panace rusii intrara in Moldavia, Emericu regele Ungariei a pradatu in Romani'a. —

Regele Ionu, in 1200 se prochiama pe sine de imperatu, si delocu pléca si cuprinde Varna si alte cetati pela Rodope. Ionu elibera pe Em. Camatia pentru 2 centenaia de auru, ce li-a platitu Hrosu, deórece imperatulu nu a vrutu, de si confiscase bunurile lui Camatia. Deórece imperatulu n'a vrutu se desdauneze pe Hrosu, Camatia da mana cu Hrosu, si cuprindu Pelagonia, si Pritapulu. Insa imperatulu se impaca si cu Hrosu si cu Regele si imperatulu Ionu.

Inocentiu III., pap'a Romei provóca pe

Ionu la unirea cu Rom'a. Ionu in 1201 respunde Papei ca a primitu scrisorea prin protopopulu Brundusiulu „Si si-a adusu aminte de sangele si patri'a din carea suntemu prasiti“ si cere corona dela papa, pecum avea si Samuilu, dorindu „se tiena legatur'a cu biserica Romei cá fiii cu mama.“ — Pap'a tramite pe Ionu capelanulu (1202), peurma pe Basiliu din Zagora 'lu face primat in Ternovu, si redicandu inca 2 mitropolii in Preslara si Belesvulnu, Ionu regele si imperatulu se supune bisericei Romei cu tóta tier'a sa prin unu privilegiu scrisu cu litere de auru. In acastu privilegiu Ionu se scrie de „rege si imperatu a tóta Bulgari'a si Vlachi'a!“

Imperatulu romanescu, Ionu, tramite (1202) pe Blasiu la papa cu multe daruri, si 'lu róga ca pe Basiliu din Ternovu se-lu faca patriarcu, éra pe elu se-lu incoroneze prin unu cardinalulu. — Pap'a in 1203 tramite pe Leonu cardinalulu cu coróna, sceptru si stégu cá se-lu incoroneze, éra pentru patriarchatu 'i respunde, ca primat atáta insemnéza catu patriarchu. Ionu face bani cu caracterulu seu si a imperatiei sale, éra Basiliu patriarchulu din Ternovu, capeta dreptu si libertate, cá pe viitoriu „patriarchii romani“ se unga la incoronare pe domnitorii romani. —

Intre Emericu regele Ungariei si Ionu se nascú cérta pentru marginile tieriloru (Bulgari'a si Valachi'a). Si mai alesu pentru Servi'a, carea erá supusa lui Ionu. Pap'a in sa 'i impaca in favórea lui Ionu, carele in 15. novembre se ircoronéza (1204), éra Leonu cardinalulu duce 2 tineri romani la Rom'a cá se-i invetie latinesce. —

In 1205 Italianii, francii si germanii plecandu la Palestin'a, in 12. aprile cuprinsera Constantinopoiulu, si pusera de imperatu pe Balduinu Flandru, peurma — in locu se mérga asupra paganiloru catra carii plecara, tramisera soli la Ionu, cá se le predea Mesia, seu ca o vor luá cu resboiu. — Ionu delocu a scrisu papei cá se asiedie pe catolici din capulu lui, dara pap'a nu potú face nemicu. — Grecii fugu la Ionu; acest'a 'i retramite a casa cá se faca revolutiune, pana ce daco-romanii vinu in ajutoriu sub ducele loru anume Cotia. In acestu modu, Ionu intinse o rescóla, si strínse osti mari. — Ionu tramite pe

Cotia cá se cerce tari'a catoliciloru, peurma se se retraga — cá si pefugatu — pana la strimtorile unde era Ionu cu óste mare. Asia s'a si intemplatu, — si esíndu Ionu la lupta asia a batutu pe catolici (italiani, franci, germani), catu a prinsu si pe Balduinu (15. aprile) si in Ternovu l'a pusu in fere pana in gramazu. Ceialalti cu mare perdere fugira la Constantinopoiu, éra daco-romanii cu Cotia predara Traci'a.

Ionu pornesce pe urm'a catoliciloru, si apucandu-i la Serra, repórta o victoria gloriósa asupra loru. De aci i strimtoréza la Berea si alte cetati si le cuprinde dupa placu. — In 1206. Daco-romanii batura de nou pe catolici la cetatea Ross'a si omorira o multime. — Italianii se resfirara prin cetatile Macedoniei, si Ion plecandu in contra loru i bate uritu, si strica din fundamentu Filipopiulu, Iraclea, Traianopoiulu, si alte peste 10 cetati, cá nici greciloru se li remana adapostu de a se mai intari candva. Pe locuitorii acestor cetati i-a colonisatu la Dunare numindu coloniele dupa orasiile stricate si dicendu „Resbunu pagubele ce le facuse Basilu Bulgaroctonu asupra romaniloru!“ (vedi §. 22 — 25). —

Pap'a scrie lui Ion cá se elibere pe imperatulu Balduinu, — éra Ionu respunde cá Balduinu a muritu. — Ionu a fostu taiatu pe Balduinu cu feresteulu pe la tóte inchiaturile apoi l'a aruncatu in o vale de-lu mancá corbii; — éra din capulu lui ar fi facutu pocalu de beutu. — Ionu s'a numitu pe sine „Romeocton“ (ucigatoriu de greci) cá si Basiliu imperatulu „Bulgaroctonu“. — Grecii l'au numitu Calo-Ionu. (Ionu canele). —

Ionu in 1207 ajungendu in Tesalonic'a a muritu de junghiuri. — Elu a fostu incumnatitu cu dacoromanii, pe carii asia i-a atrasu catra sine, incatu a unitu Daci'a inferióre cu imperati'a sa. —

(Vá urná.)

Varietati.

Ratiuciniulu despre administrarea fondului juristiloru pe Iuliu 1861.

Din lun'a trecuta a remasu bani gata . 278 f. 45 cr. sub decursulu lunei Iunii pana in Iuliu 1861 a intratu si anume:

a) dela civele Naomonu Nast'a 5 f. si dela negutiatoriu Vlad, din Sibiu 1 f.	6 f. apoi
b) dela D. Ciugudeanu din Poiana pe lunile fauru—juniu 6 f.	
c) dela fundatorii „stipendiulu Saseioreniloru“ pentru drepturianulu Simeone Muntiu	30 f. infine
d) din „stipendiele clusiane“ pentru drepturiani Cietianu, Munteanu	30 f.
Sum'a	350 f. 45 cr.

di: trei sute cinci dieci florini si 45 cruceri val. aust.

Din acestia s'a impartitu in 1. Iuliu 1861 — fiindu faci'a: DD. Maniu, Tamasiu, Vaida, Vestemeanu, Rosca, Dr. Stoia, Isacu, Cap. Stezar, Gregoriu Mateiu, Nast'a, Bacu si Vladu — lui: Iosifu Copacianu, 7 f., Visantiu Maniu 7 f., Efraimu Popu 10 f., Simeone Muntiu 7 f., Mihailu Dobo 10 f., Alesandru Velicanu 4 f., D. Pert'a 6 f., Cand. Albini 4 f., I. Gerasimu 4 f., I. Cosieru 10 f., L. Gruescu 6 f., A. Densusianu 10 f., I. Puscariu 8 f., I. Francu 7 f., I. Preda 6 f., Schiau 6 f., Ios. Popu, cá corepetitore 10 f., S. Horvath, cá corepetitore 10 f., Popu de Bota 6 f., Munteanu 15 f. Sum'a . . . . .

153 f.

di: un'a suta cinci dieci si trei florini val. aust.

Acést'a suma subtragenduse din banii gat'a in fondu cu 350f. 45 cr., remane cu 1. Iuliu 1861 unu superplusu de 197 f. 45 cr.

di: un'a suta noué-dieci si siepte florini 45 cruceri val. austr.

Sibiu, 1. Iuliu 1861.

Comitetulu centrale.

Prin stim. Domnu Olteanu 15 galb., 4 duodieceri in mon. sanatoria, carii i-a oferitu si anume: D. G. M. Fontaninu 3 galbini, Joane Fauru, profes., 3 galbeni, Aleese Pazu 2 galbeni, S. R. Veronu 2 galbeni, N. K. Canc'a 2 galbeni, K. Cant'a 1 galbenu, M. Gerianu 4 sfanti si insusi D. Colectante Olteanu 2 galbeni séu dupa cursulu de di . . . . .

100 f. 76 cr.

Depunendu esti bani in casa, totodata le aduce Comitetulu snsu - laudatiloru Domni si zelosiloru barbati ai natiunei prin ast'a publica multiumita atatu in numele-i, catu mai virtosu in numele tineriloru juristi, pentru carii 'su menite ajutórele.

Bani incursi mai incolo:

Prin staruint'a zelosulu barbatu D. Simeone Crainicu, adiunctu din Urisiu de josu a intratu si s'a tramisu dela D. Colectante insusi 10 f., Nicolau Suciú, jude 1 f., Dumitru Suciú 50 cr., Ioane Moldoveanu, jude 1 f., Nicolau Mihutiú, curatore 1 f., Toma Grama 20 cr., Lupu Iropoteiu 20 cr., Tanase Criseantu 50 cr., Precupu Tropoteiu 50 cr., Joane Cormanu 50 cr., Dumitru Moldoveanu 30 cr., Teodoru Bogdanu, jude 1 f., Joane Ladosi, parochu 20 cr., Todoru Mate 20 cr., Joane Bogdanu, cur. 1 f., Todoru Neagu, juratu 30 cr., Joane Moldoveanu 40 cr., Moise Popu, inspectore, 2 f. 63 cr., Dimitriu Cornea, parochu 1 f.

Suma . . . . .

24 f. 43 cr.

eu acea expresiune, cá se se dea juristulu Iuliu Bárdosi din tienstulu Reginulu (vedi erogate)

Alta colecta de bani, care s'a efeptuitu prin laudabil'a staruint'a a zelosulu si meritatulu barbatu D. Basiliu Popu de Harsianu, c. r., adiunctu in suma de . . . . .

220 f. -- cr.

v. a. s'a tramisu pe langa o lista a binefacatoriloru si anume:

a) Din S. Reginu: DD. Ioane P. Maieru, proprietariu 5 f., Mihaile Criseanu, protopopu 4 f., Gregoriu cavaleru de Botta, c. r. adiunctu 3 f., Basiliu Popp de Harsianu, c. r. adiunctu 3 f.,

Alesandru Silasi, pensionatu si decoratu c. r. perceptoru 2 f., Matheiu Botta, inspicientu de spitalu 2 f., Anna Bardosi, veduva 2 f., N. Budnariu, jude in Felfalva 5 f., Ioane Usika, parochu in Mesterhazu 2 f., Ioane Maier, proprietariu in Logicu 2 f., Gregoriu Vitez, proprietariu in Teaca 2 f., Zaharie Sandor, jude in Kuesdiu 1 f., Precupu Simion, curatoru in M. Hudacu 1 f.

b) Din Gurgiu. DD. Alesandru Sotropa, c. r. perceptoru 4 f., Demetriu Angelu, parochu 3 f., Danila Fogarsi, c. r. actuaru 1 f.

c) Din G. Hodacu. DD. Leone Lupu, parochu 2 f., Dimitrie Lupu, economu 2 f., Vasile Lupu, cantoru 1 f., Leone Lupu, docinte 1 f., Dimitrie Iacobu, cantoru 1 f., mai multi binefacatori 5 f.

d) Din Petelea. DD. Ioane Baciu, proprietariu 1 f., Olteanu Iacobu, economu 1 f.

e) Din Kihieriu. DD. Vasiliu Harsan, parochu 1 f., Avramu Hurdugaciu, jude 1 f., Gavriila Harsan, subjude 1 f., Inon Matheiu 1 f., Mera Danila 1 f., Ilie Olteanu 50 cr., Nicolae Hurdugaciu 50 cr., Alesandru Butiu 50 cr., Nicolae Poppu 50 cr., Nicolae Intze 50 cr., Alesandru Harsan 50 cr., Nicolae Butiu 30 cr., Georgie Popp 30 cr., Toader Moldovan 20 cr., Danila Rimba 20 cr., Ioane Ursan 20 cr., Simion Moldovan 16 cr., Simion Olteanu 20 cr., Georgie Matheiu 20 cr., Ioane Popp jun. 20 cr., Vasilie Intze 10 cr., Gorea Intze 10 cr., Stefanu Butiu 10 cr., Stefanu Moldovanu 10 cr., Solomonu Alesandru 10 cr., Biro Lica 10 cr.

f) Din Deda si Kuesdiu. DD. Toader Sandor, parocu in Kuesdiu 5 f., Necita Callini, notariu in Deda 2 f., Mihaila Muresianu, parochu in Paluta 2 f., Ioane Popescu, parochu in Deda 1 f., Mogila Filipu 1 f.

g) Din Toplitia. DD. A. Spetz 10 f., Nicolae Hoszu Minorescu, parochu 5 f., Toader Cristea, proprietariu 5 f., Petru Dobrianu, parochu in Varviginu 5 f., Gabriele Csoran, parochu in Sermasiu 5 f., Dumitru Usica, notariu Varviginu 5 f., Ladislau Kolbaz, proprietariu in Toplitia 4 f., Ioane Maico 2 f., Ioane Urmantzi 2 f., Ioane Walter 2 f., Karacsoni Gerö 1 f., Avidu Gergely 1 f., Samuila Nagy 1 f., Stefanu Iacobi 1 f., Gheorghie Bajas 1 f., Samuila Antal jun. 1 f., Ioane Nutz a lui Iacobu 1 f., Toaderu Bucuru 1 f., Samuila Nyaradi 1 f., Davidu Hoffmanu 1 f., Gregoriu Bachu 1 f., Basiliu Turnea, docinte 1 f., Mihaile Rodu 1 f., Gregorasiu Popp 1 f., Ioane Hrubu, antiste comunale 1 f., Iosifu Moga, docinte 1 f., Gabrile Deacu 1 f., Iacobu Platonu, antiste comunale 1 f., Georgiu Boer, docinte 1 f., Usica Ioane 50 cr., Toaderu Muresianu 33 cr., Ioane Cortas l. Gavriila 33 cr., Stefanu Morariu 40 cr., Gregoriu Usica a Petri 30 cr., Abrahamu Rosenfeld 30 cr., Petru Popp 26 cr., Gavriila Corfusu Busciuhanu 16 cr., Iustinu H. Minorescu 26 cr., Ioane Coputiu 16 cr., Nchita Terlovanu 20 cr., Vasilie Usica 10 cr., Danila Mandru 10 cr., Ioane Platone 10 cr., Georgiu Platone 10 cr., Gavriila Csuranu 10 cr., Teodoru Mandru 10 cr., Andreiu Czaranu 10 cr., Petru Craciunu 10 cr., Ioane Cosiarea 10 cr., Unu cu numele necunoscutu 40 cr.

h) Beica romana. DD. Danila Matheiu, parochu 1 f., Cas'a besericésca 1 f., Gavriila Borda, cantoru 50 cr., Mihaila Iiesiu, docinte 50 cr., Nicolae Borda 10 cr., Vasilie Popu, parochulu

Habicului 1 f., Iosifu Musia 50 cr., Simione Crainicu, docinte 1 f., Casa Comunei Habicu 2 f., Ioane Lungu 20 cr., Ioane Cioba 20 cr., Basiliu Demitriu, docinte 16 cr., Georgiu Moldovanu, parochu 20 cr., Simione Luca 10 cr., Matheiu Gorea 10 cr., Simione Fodoru 10 cr., Georgiu Poppu 10 cr., Petru Poppu 10 cr., Georgiu Butiu, curatoru 15 cr., Gorea Grama l. Toaderu 10 cr., Moise Grama 10 cr., Ioane Oprea 10 cr., Gavriie Latesiu 5 cr., Sim. Suci, parochu 10 cr.; Irimie Csobu, parochu 10 cr., Mai multi cu nume necunoscutu 90 cr., Casa comunei Serbeni 1 f.

i) Din M. Osiorheiu. DD. Ioane Alesandrescu, proprietariu 5 f., Dimitrie F. Fogarasianu, negutiatoriu 5 f., Iosifu Fülepu, negutiatoriu 5 f., Irimie Ladosiuanu, notariu 4 f., Basiliu Danila, parochu in Sebadu 2 f., Petru Alesandrescu, proprietariu 2 f., Alesandru Fülepu, negutiatoriu 2 f., Danila Moldovanu negutiatoriu 2 f., Georgiu Moldovanu, negutiatoriu 2 f., Ioane Algya, negutiatoriu 2 f., Ioane Poppu, notariu Csergezeului 2 f., Nicolae Caluti, judele Csergezeului 2 f., Georgiu Radusiu, parochu Csergezeului 2 f., Popu Szandu, proprietariu 2 f., Hong Petru, proprietariu 2 f., Ioane Fekete, proprietariu 2 f., Ioane Cadarcia, docinte 1 f. Alesandru Suci, capelanu in Sacalu 1 f., Petru Nemesiu, c. r. actuariu in M. Osiorheiu 1 f., Danila Boieru 1 f., Ioane Moldovanu 1 f., Alesandru Stefani 1 f., Vasilie Moldovanu, economu in Csergicelu 1 f., Vasilie Dragosiu, docinte in Csergicelu 1 f., Vasilie Hong, proprietariu 1 f., Dimitrie Manu, negutiatoriu in M. Osiorheiu 1 f., Unu fara nume 1 f., Samsou Poppu, c. r. cancelistu 3 f., Beniaminu Fülepu, negutiatoriu in M. Osiorheiu 1 f., Lazaru Puposiu, probatoriu de minere in Zalathna 1 f. 38 cr. Sum'a totala . . . 542 f. 64 cr. di: cinci-sute patrudieci si doi fiorini 64 cr. v. a. (Vá urmá.)

Concursu.

(1—3.)

Se deschide prin acést'a concursu pentru statiunea invetiatorésca romana gr. resaritena in orasiulu Santu-Miclausiu-lu-mare in comitatulu Torontalului, cu care este impreunata urmatórea plata: 336 f. v. a. pe anu, cortelu naturalu, 50 metrete de grau curatu, 25 metr. de cucuruzu, 100 pundi de sare, 50 pundi de lumini, 2¼ lantiuri de pamentu de aratura si 7½ stengini de lemne de focu.

Doritorii d'a ocupá acésta statiune au d'asi indreptá scrisorile loru prevediute cu documentele cerute catra subscrisulu pana in 8. Septemvre a. c. Se cere cá concurentii se se infaciusiédie si in persóna si se fia deprinsi si in cantarile bisericesci. Antaietate se va dá acelui'a, care va fi absolvatu teologi'a, cá cu timpu se póta fi si diaconu.

Santu-Miclausiu-lu-mare, in 19. Iuliu 1861.

Georgiu Nicoliciu m. p.,
protopresbiteru si directoru districtualu de scóle.